

Laško

O laški okolici bi lahko rekli: Kolikor hribov, toliko cerkva. Kamor koli pogleda človek, povsod se razveseli oko ob pogledu na belo cerkvico, ki pozdravlja raz hriba.

Po holmih in bregih, okrog cerkva in pod njimi pa se razprostirajo kmetije. Težavno je obdelovanje brežne zemlje, ki ne daje Bog ve koliko. Ob zelju in žgancih ter črnem kruhu teče življenje še zdravo in nepokvarjeno.

Mesto Laško.

Ko so se ob času preseljevanja narodov Slovenci priselili v te kraje, so bivali tod še Keiti, katere so imenovali Slovenci »Vlahe« ali »Lahe«. Po njih je dobilo tudi Laško svoje ime. Iz teh časov izvirajo tudi imena: Laška vas, Lahomno, Lahomšek, Lahov greben.

Postanek Laškega se ne da ugotoviti. Gotovo pa je, da je bila tukaj naselbina že pred pričetkom tega tisočletja. Leta 1212. se že imenuje Laško trg. Od takrat je tukaj tudi sodnija. Laški sodni okraj je bil zelo razsežen. Tukaj so se izvrševale tudi smrtno obsodbe. V bližini vasi Dobro so stale vislice za razbojnika. Še danes se pravi tam: »za gavgami«. Domneva se, da so bile tudi v Jagočah. Laško je spadalo k Savinjski marki, lastniki teh posestev so se večkrat menjavali.

Prvotne listine in privilegiji laškega trga so se izgubili. Pač pa je ohranjenih 9 privilegijskih listin poznejšega izvora. Sedem od teh hrani laški muzej.

Laško je precej trpelo zaradi turških vpadov. Tako so leta 1487. požgali ves trg. Takrat je zgorelo mnogo znamenitih listin.

Kmetje iz laškega okraja so se leta 1515. udeležili tudi znamenitega kmečkega punta na Slovenskem. Mislili so, da se bodo otresli desetine in tlake, pa se ni posrečilo. Bili so premagani in morali potem radi puntarstva plačevati še posebno kazen.

Leta 1598. so dobili Laščani od cesarja Ferdinanda II. pravico, da si smejo sami iz svoje srede izvoliti sodnika. Potrdil jim je tudi trški grb: tri srebrne lilije na modrem polju. Pozneje je dobil grb mesto srebrnih zlate lilije. V letu 1635. so kmečki uporniki izropali laški grad. V letih 1646. in 1647. je v Laškem razsajala kuga, ki je umorila 706 ljudi. Izmed drugih nesreč so prizadejale veliko škodo tudi povodnji v letih 1672., 1684. in 1789., najhujša pa je bila leta 1824. Požar je uničil trg trikrat, in sicer leta 1487., takrat so pogoreli trški privilegiji; drugič leta 1682., tretjič pa leta 1846. Pri tem zadnjem požaru je izgubilo življenje 6 ljudi.

Tudi cerkev je bila močno poškodovana. Trg se je v naslednjih desetletjih naglo razvijal. K temu je precej pripomogla industrija, ki se je v kraju močno razvila. Danes so v Laškem dve tekstilni tovarni, nova velika pivovarna in več manjših podjetij. V letu 1927. je bilo Laško povzdignjeno v mesto.

Vzhodno od Laškega se nahaja župnija.

Sv. Lenart.

Do cerkve se pride po strmi cesti, ki se vije v vijugah mimo kmetij in skozi velik bukov gozd. Cerkev z vasjo stoji prav na vrhu, cesta pa se spusti po drugi strani strmo navzdol proti Jurklostru. Župnija šteje bolj malo duš in je vsa v hribih. V bližini je vas Vrh; ta naselbina je že zelo stara. Uro hoda proti jugu pridemo do župnije

Sv. Miklavž.

Kakor Sv. Lenart., stoji tudi ta cerkev prav na vrhu sedla. Tukaj je pastiroval župnik Dragotin Ripšl, ki je napisal zelo obsežno in zanimivo kroniko, ki popisuje vse važnejše dogodke do leta 1621. nazaj. Ta gospod je zelo rad potoval. Zgodilo se je, da je bil po ves teden na potovanju. Bil je tudi veseljak, zato so ga farani tožili škofu. Škof ga je radi

tega posvaril, župnik pa je za odgovor napisal ono znano pesem »Kdo bi vedno tužen bil«. Škofu Slomšeku je bila pesem tako po volji, da ji je zložil naprev.

Južno od Laškega tik ob Savinji je vas in cerkev

Sv. Marjeta.

Vas stoji prav ob vzočju strme Kozice. Poleg cerkve so izkopali orodje iz neolitike dobe, pa tudi mnogo denarja iz rimskih časov. Našel se je tudi tlak iz mozaika in več kamnov z napisi. Svoječas je bila tukaj rimska naselbina. Skozi vas teče potok Ična, ki priteče izpod Trnovega hriba po soteski mimo Sv. Jederti.

V bližini je znamenita božja pot Marija Lurd. Celo iz daljnih krajev prihajajo romarji častiti Marijo.

Sv. Jedert.

Če se peljemo z vlakom iz Laškega proti jugu, zapazimo na zapadni strani na 427 m visokem sedlu ponosno župnijsko cerkev svete Jederti. V poldrugi uri dospemo do nje.

Edina župnija, katere cerkev je posvečena sv. Jederti! Cerkev je prostorna, na dolžino meri 22 m. Zidana je bila leta 1652. bržčas kot zaobljubna cerkev zaradi strašne kuge, ki je v tistih letih morila po naših krajih. Stoji na prostoru, kjer je že prej bilo svetišče, ki so ga Turki razdejali. Na pobudo preproste žene Jere Rataj, ki je imela po pripovedovanju tri noči zaporedoma čudna videnja, so pričeli razkopavati z grmovjem poraščeno grivino in res našli temelje nekdanje cerkve. Na nje so zgradili sedanjo.

V cerkvi je znamenit stranski oltar, ki predstavlja snemanje s križa. Cela skupina je zgrajena iz domačega kamna apnenca.

Župnija je bila ustanovljena leta 1788. Prej je vse njeno ozemlje spadalo pod laško nad. župnijo, odkoder so hodili kaplani pastirovat k sv. Jederti »Na gori«. Med kmeti, posebno v Rečici, so se ohranila stara domača imena, povzeta večinoma po legi in kakovosti kraja, tako: Vodenšak (na vodi), Zavrašek (na Zavratih), Slatinšek (na Slatini), Krašek (na Kraju), Jegrišnik (na Jegrišču), Zabovšek (v Zabovju), Kladnik (v Kladju), Buzovišek (na Buzovici), Sadovšek (v Sadovju, kjer se svet suseda). V Zagrebenu je bil Prevalšek (na prehodu iz ene doline v drugo), Pernišek (v Pernici), v Golcah je Golšek, na Prahah Prahovšek. V župniji so tudi Bergamaši, potomci naseljencev iz gornjeitalijanskega mesta Bergamo, kjer so bili doma lastniki laške graščine Valvasorji.

Župnija se razteza od vzočja Turja do Gozdника ter ima težavne prehode. Golški greben jo razpolavlja. Oba dela veže kolovoz preko Zavrat in Prosečnika. V župniji sta dve podružnici, ena v Rečici; ta cerkev je bila šele lani pozidana in posvečena. Na Golcah je podružnica cerkev sv. Marije Magdalene. O tej cerkvi pripoveduje pravljica, da so pridrli do nje nekoč Turki sem od dolske strani. Ker so našli cerkev zaprto, useka neki Bošnjak s handžarom po vratih, pri tem odleti ivér in se mu zapiči v oko. Pristrašne kričine: »Odlazimo, bračo! Svetac je kod kuće!«

Prebivalcev ima župnija okoli 1700. Število se spreminja, kakor pač delajo v bližnjem rudniku TPD v Hudi jami. Po poklicu je v fari 30% rudarskih družin brezdomcev, ki stanujejo v rudniških kolonijah, 45% je rudarskih družin z malim posestvom, 25% pa kmetovalcev. Obrtnikov je malo. Največ je torej premogarjev z malimi posestvi, ki se prav za prav danes še najlaže prebijejo skozi življenje.

Od ustanovitve je pastirovalo v župniji 32 duhovnikov. Najdaljšo dobo delovanja v tej župniji ima sedanji g. župnik Jožef Lončarič, doma iz Središča ob Dravi.

Ljudske pripovedke in pravljice

Zanimiva je zgodovina laškega kraja in okoliških naselbin. Po hribih so razvaline gradov, ki se danes kot neme priče davne preteklosti rušijo počasi, kamen za kamnom pada v zemljo, odkoder ga je izkopala žuljava kmečka roka grajskega podložnika. V vednem strahu, kdaj ga useka bič njegovega gospoda, ga je nosil na ukrivljenem hrbtu, Bog ve, koliko tisočkrat, preden je bil pozidan debeli in visoki grajski zid. Gradovi ležejo v tla, nazaj, od koder so prišli, čas, sodnik zgodovine, se je zajedel vanje in jih bo uničil.

Pripovedka o Laškem gradu

Nad laškim trgom so razvaline starega gradu, katerega lastniki so bili nekoč Celjski grofje. Za časa turških vpadov je služil grad za zavetje pred Turki.

Pravljica pripoveduje, da je bil v teh razvalinah skrit zaklad. Našel ga je pa neki pošten Laščan. Ker se je pa govorilo, da mora tisti, ki zaklad odnese, umreti, je natovoril prebrisanec zaklad na staro kobilu, katera je res nato kmalu poginila, sam pa se je veselil zaklada.

Pripovedka o divjem farovžu.

Na pobočju Huma je votlina, imenovana »divji farovž«. Ljudstvo pripoveduje, da je v tej votlini izgubila nekoč lepa princezinja, ki ima s seboj tri zaboje zlata in še mnogo drugih dragocenosti. Tukaj pričakuje odrešenja, katero pa se more zgoditi le vsakih sto let enkrat. Priti mora namreč nedolžen mladenič, ki je bil rojen v posebnih okoliščinah.

Princezinja sedi na klopci in stavi mladeniču vprašanja. Kateri bo znal na ta vprašanja odgovoriti, postane njen odrešitelj, princezinja z zakladom pa njegova žena. Nekoč se je baje prikazala mlademu celjskemu grofu Frideriku, ki je bil na lovu v teh krajih, toda se mu ni posrečilo jo rešiti. Tako še danes čaka na odrešitelja.

Pripovedka o blagoslovljenem studencu.

Ob vzočju Huma kraj poti v vas Jagoče je blagoslovljen studenec. Nekega vročega poletnega dne je nesel duhovnik umirajočemu sveto popotnico. Zaradi velike vročine je postal duhovnik hudo žejen. Ker pa je bila tisto leto huda suša, so skoraj vsi studenci bili suhi. Prišel je do tega studenca, kjer je tekla voda, pa le po kapljicah, tako da si ni mogel žeje ugasiti. Stojč pri studencu je zmollil kratko molitvico in naredil proti studencu križ s sv. Rešnjim Telesom. V tem hipu je priteknel močan curek izvrstne vode. Duhovnik in njegov spremljevalec sta si nato ugasila žejo in se okrepcana podala na težavno pot naprej v hrib.

Pozneje, okrog leta 1850., so zgradili pri tem studencu kapelico, okoli nje pa zasadili drevje.

Pripovedka o stopinji Rimljanke

Ako gremo od nekdanje cementne tovarne pri Laškem, pridemo do grebenastih in robatih pečin, ki segajo do ceste. Na eni izmed njih je vtisnjena stopinja. Pripovedujejo, da je nekoč šla tu skozi neka Rimljanca, ki pa ni mogla čez pečine. V jezi, ker se je morala vrniti, je besno udarila z nogo v skalo, ki se je vdala pod njeno nogo. Ta stopinja se še danes pozna.

Pripovedka iz Marnege.

Ob cesti, ki pelje iz Rimskih Toplic proti Dolu, je vas Marno. V davnih časih sta bila v tej vasi samo dva kmeta, Cvent in Planinec. Cvent je bil strahovito močan. V vasi je še zdaj obokan studenec, za katerega obzidanje je ta Cvent prinesel samo trikrat vse kamenje, kar ga je bilo treba. Okrog vasi je bil takrat še gozd. Ti ljudje takrat še niso vedeli o krščanstvu. Bili so ajdi ali pogani. Planinec je imel sina in hčer Zorko, katero je snubil Cventov sin.